

Ligt de lat juist?



Alloctonen en onderwijs in Leuven
Nadja Schils



VOORWOORD

Als schoolopbouwwerker leg je je oor te luisteren bij kwetsbare groepen, en hun ervaringen met onderwijs. Op dit moment ligt onze focus op de allochtone groepen in Leuven .

Je moet niet erg lang peilen naar de noden van deze mensen. Allochtone ouders hebben prangende vragen als het gaat om school en leren.

Eenzelfde vraag komt ons telkens terug: “Help mij in het ondersteunen van mijn kind, want ik kan het niet zelf”. Enkele moeders brachten die vraag ook rechtstreeks tot bij jullie, via hun deelname aan de Algemene Vergadering van het LOP.

Intussen kunnen we rekenen op het Leuvense buddy-project; er zijn nieuwe ontwikkelingen en ervaringen met ‘brede school’. Waar investeren we in vanuit onze samenwerking in het LOP, als het gaat om allochtone groepen?

Dit rapport wil een overzicht bieden van knelpunten. Knelpunten aangebracht door ouders, maar ook door scholen en ervaringsdeskundigen. Zij hebben dit overzicht gemaakt.

David, Marleen, Chris, Wilfried, Nathalie, Barbara, Joske, Tim, Sati, Khadija, Wing, Margaret, Tuba, Mimoun, Elisa, Zhao, Sabine, Ronny, Filip, Mohammed, Karen, Hakim, Naima, Celal, Maria, Nacira, Damien, Anto, Aimable, Beatrice, Nassira , Haure en Bigyi:

Bedankt voor jullie medewerking en inspiratie. Aan ons nu om de handen in elkaar te slaan.

Leuven, 13 februari 2009

INHOUD

INLEIDING

1.	Het Vlaamse onderwijs: uitstekend, maar met een schaduwzijde	10
2.	De betrokkenen aan het woord	10
3.	Alloctonen in Leuven: enkele cijfers	11

HET VERHAAL VAN SCHOLEN EN CLB - MEDEWERKERS

I.	WERKEN MET ALLOCHTONE LEERLINGEN EN HUN OUDERS: ZORGEN EN PROBLEMEN	
1.	Communicatie	16
2.	Het GOK-beleid	18
3.	Faire diagnostiek	19
4.	Wie is 'de allochtoon'?	19
II.	GOEDE PRAKTIJKVOORBEELDEN	
1.	Huiswerkklassen en een aangepast huiswerkbeleid	20
2.	Investeren in informele communicatie	21
3.	Tijd geven en nemen	22
4.	Andere communicatievormen	22
III.	TOEKOMSTDROMEN OF PRIORITEITEN ?	
1.	Een gebruiksvriendelijk tolkensysteem	23
2.	Het informeren van allochtone groepen	23
3.	Meer ondersteuning voor allochtone kinderen	24
4.	GOK-middelen	24
5.	Een doorzichtig inschrijvings- en doorverwijzingsbeleid	24

ALLOCHTONE STUDENTEN GETUIGEN

1.	Een terugblik op het basisonderwijs	26
2.	De focus op taal	27
3.	Ondersteuning	28
4.	Allochtone ouders en school	29
5.	Cultuur	30
6.	Een oproep aan onderwijs en welzijn	31

BRUGFIGUREN AAN HET WOORD

I.	Eigen ervaringen	34
II.	Ondersteunen en stimuleren	
1.	Lotgenoten	34
2.	Morele ondersteuning door leerkrachten	35
3.	Ouderbetrokkenheid	35
III.	De focus op cultuur	36

ALLOCHTONE OUDERS AAN HET WOORD

I.	INFORMATIE UIT OUDERGROEPEN	
1.	Ondersteunende factoren	41
2.	Knelpunten	42
II.	CONCRETE NODEN, MOGELIJKE OPLOSSINGEN	
1.	Huiswerkbegeleiding	43
2.	Communicatie	43
III.	GESPREKTHEMA'S UIT HET INSPRAAKFORUM	
1.	De gekende problemen : taal en huiswerk	44
2.	Allochtoon en anderstalig: de 'status' op school	44
3.	Ouderbetrokkenheid	45

BESLUIT

I.	DE HARDE FEITEN	
II.	AAN DE SLAG: UITDAGINGEN VOOR OUDERS, ONDERWIJS EN WELZIJN	
1.	Huiswerk en huiswerkondersteuning	48
2.	Zich ondersteund voelen - Aandacht voor interculturaliteit	50
3.	Investeren in communicatie	52
4.	Informatie over onderwijs en opvoeding aan allochtone groepen	52
5.	Faire diagnostiek	52
6.	Brede school	53

BRONNEN

INLEIDING

1. Het Vlaamse onderwijs: uitstekend, maar met een schaduwzijde

Het gaat uitstekend met het Vlaamse onderwijs. Dat is zwart op wit bewezen. In de PISA-onderzoeken (waarin de leerresultaten van 15-jarigen internationaal vergeleken worden) scoren onze scholieren keer op keer bijzonder goed. Ze behoren tot de Europese top voor leesvaardigheid en wiskunde, en recent ook voor wetenschappen.

Deze mooie medaille heeft echter een donkere keerzijde: in vergelijking met andere landen zijn de verschillen tussen sterke en zwakke leerlingen in Vlaanderen zeer groot. En telkens opnieuw blijkt de socio-economische en/of culturele afkomst zeer bepalend voor de onderwijsresultaten.

Wat kunnen we doen om deze grote kloof te dichten zodat ook kansengroepen optimaal van het onderwijs profiteren? Met die uitdaging is Schoolopbouwwerk Kamileon aan de slag.

Kamileon legt de focus sterk op allochtone groepen en gemeenschappen. Voortdurend worden we geconfronteerd met de dagelijkse zorgen en vooral de onmacht van allochtone ouders als het gaat om de onderwijsachterstand van hun kinderen. We bekijken de problemen bewust door een vergrootglas: één allochtone leerling die niet 'meekan' in een school is even belangrijk als grote groepen leerlingen in multiculturele scholen.

2. De betrokkenen aan het woord

In vele scholen worden vandaag al grote inspanningen geleverd. Die ervaringen willen we graag bundelen, toegankelijk maken voor anderen, toetsen aan ervaringen van ouders, allochtone studenten en intercultureel bemiddelaars. Zo kunnen we elkaar inspireren om onze inspanningen bij te sturen of aan te vullen. Welke aanpak maakt het verschil?

Wat moet er gerealiseerd worden?

Om de expertise te verzamelen nodigde Kamileon vijf basisscholen uit met ervaring rond dit thema: de Grasmus, Mater Dei, De School, Sint-Jansschool, Pee en Nel. (Zorg)leerkrachten, directies en ook CLB-medewerkers schaalden zich rond de tafel om te praten over hun zorgen, wensen en toekomstplannen. Welke ervaringen hebben ze met kinderen waarvan de thuistaal niet het Nederlands is? Welke acties hebben ze op het getouw gezet en wat is daarvan het effect? Hoe verloopt het contact met de ouders? Wat vinden ze dat er verder zou moeten gebeuren?

Daarnaast legden we ons oor ook te luisteren bij allochtone studenten, intercultureel bemiddelaars, allochtone zelforganisaties en een aantal ouders. Wat denken zij? Wat kan hun bijdrage zijn? Welke sporen willen zij in de toekomst uitgebouwd zien?

In dit rapport wordt een eerste stand van zaken gegeven met duidelijke conclusies. We hopen niet alleen dat het gelezen wordt, maar vooral dat het LOP ermee aan de slag gaat.

3. Allochtonen in Leuven: enkele cijfers

“De allochtoon” in Leuven bestaat niet, evenmin als elders. Dat de groep heel divers is, blijkt uit de cijfers van de dienst bevolking (bevolkings- en vreemdelingenregister) op 1 januari 2008 en het jaarverslag 2007 van de Leuvense Integratiedienst. Beide documenten geven een beeld van de verschillende nationaliteiten die in Leuven aanwezig zijn. Dat beeld is echter niet helemaal volledig: een inwoner van buitenlandse origine die de Belgische nationaliteit heeft, is niet opgenomen in de cijfers van het vreemdelingenregister.

Op 1 januari 2008 telde de stad Leuven 152 verschillende nationaliteiten. Naast de 81 870 Belgische Leuvenaars zijn er ook nog 10 873 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. De buitenlanders maken dus 11,72% uit van de Leuvense bevolking.

Top 20 van buitenlandse nationaliteiten in Leuven op 01-01-2008

1.	Nederland	1.463	+ 80
2.	China	976	- 50
3.	Spanje	481	+ 41
4.	Polen	475	+ 92
5.	Marokko	443	+ 6
6.	Italië	413	+ 53
7.	Duitsland	395	+ 34
8.	VS	353	+ 27
9.	Frankrijk	352	+ 17
10.	India	301	+ 25
11.	Verenigd Koninkrijk	290	
12.	Russische Federatie	252	
13.	Nepal	243	
14.	Turkije	189	
15.	Roemenië	166	
16.	Irak	162	
17.	Portugal	161	
18.	Japan	151	
19.	Slowakije	145	
20.	Nigeria	143	

De top 10 van de buitenlandse nationaliteiten bestaat voor 63,32 % uit landen van de Europese Unie. Vooral het aantal Polen is het voorbije jaar gestegen. Grotere gemeenschappen die reeds lange tijd in Leuven gevestigd zijn, zijn onder meer de Chinese en de Marokkaanse gemeenschap. De Indische en Russisch sprekende gemeenschappen werden meer recent gevormd. In de stad wonen relatief weinig Zwart-Afrikanen.

Leuven telt niet alleen veel verschillende nationaliteiten, maar ook een hele waaier verenigingen van etnisch-culturele minderheden. In 2007 waren er niet minder dan 41 verenigingen actief. In 4 verenigingen wordt er moedertaalonderwijs gegeven via de 'moedertaalschooltjes'.

Het gaat hier om de Chinese, Russische, Ethiopische en Marokkaanse gemeenschap. Samen bereiken ze 220 kinderen. Twee allochtone verenigingen in Leuven hebben een uitgebouwde onderwijswerking: de organisaties 'Ahlan' (voornamelijk Marokkaanse moslims) en 'Totelema' (voornamelijk Congolezen) , die zich bezighoudt met de specifieke problemen van allochtone kinderen in het basisonderwijs.





HET VERHAAL VAN SCHOLEN EN CLB MEDEWERKERS

I. WERKEN MET ALLOCHTONE LEERLINGEN EN HUN OUDERS: ZORGEN EN PROBLEMEN

I. Communicatie

De communicatie met de allochtone leerlingen en hun ouders wordt door vele gesprekspartners aangegeven als een groot knelpunt. Met communicatie wordt dan uiteraard veel meer dan alleen de taal bedoeld.

Taal, onderwijsstructuur en onderwijscultuur

Scholen en CLB's maken zich ernstig zorgen over de taalvaardigheid van anderstalige kinderen. Vele leerlingen hebben vóór hun eerste schooldag nog nooit Nederlands gehoord of gesproken. Dat men ook de ouders niet kan aanspreken in een gemeenschappelijke taal, vormt een bijkomende frustratie. Zelfs als de ouders Nederlands 'verstaan', betekent dat nog niet dat ze de onderwijstaal (het 'vakjargon') begrijpen.

"Het is wel ontmoedigend. Je ondersteunt kleuters met taalachterstand zoveel mogelijk, maar je merkt dat velen van hen het niet zullen halen in dat eerste leerjaar..."

De partners aan de gesprekstafel beseffen dat de onderwijsstructuur en -cultuur voor de meeste ouders helemaal vreemd en onbekend zijn. Ze moeten leren hoe het onderwijs hier in elkaar zit. Maar dat volstaat niet: er bestaan ook nog een heleboel nuances en verwachtingen die vanuit het onderwijs worden gesteld en die nergens expliciet worden verwoord of neergeschreven. Misschien vat je die alleen maar als je hier zelf lang genoeg schoolgelopen hebt. Bij de derde generatie allochtonen zal deze hinderpaal waarschijnlijk niet meer spelen.

"Het is zó moeilijk te bespreken. Als een kind van meet af aan slechts 60% haalt voor technisch lezen, verwachten wij problemen en willen we dat aankaarten. Maar 60% is ook 'geslaagd', en dus 'goed' in de ogen van ouders..."

De scholen willen zulke moeilijkheden of misverstanden uitdiepen tijdens oudercontacten, maar dat is nu net de plek waar ze de allochtone ouders moeilijk naartoe krijgen. Heeft dat te maken met een gebrek aan interesse?

Sommige scholen bereiken de allochtone vaders, omdat deze vanuit hun vaderrol als contactpersoon fungeren tussen thuis en school. Ook wanneer de oudercontacten enkel 's avonds plaatsvinden, zullen vaak alleen de vaders op de uitnodiging ingaan.

Scholen en CLB's vinden het echter belangrijk ook de moeder te spreken. Dat is immers de persoon die zich het meest met school en huiswerk bezighoudt. Moeders bereikt men beter overdag en op informele momenten. Sommige scholen spelen hierop in: ze investeren in oudercontacten tijdens de schooluren en in informele contacten. Zo kunnen ze makkelijker problemen bespreken wanneer die zich aandienen. Ook het percentage ouders dat men via oudercontact bereikt, neemt op deze manier sterk toe.

“In de buurt van onze school is er een café en een cultuurcentrum van een allochtone gemeenschap. Leerkrachten gaan daar al eens naartoe na schooltijd of voor een snelle lunch. Alleen dàt al maakt de communicatie stukken gemakkelijker.”

Alle scholen blijven de wens en het belang benadrukken om uiteindelijk beide ouders te kunnen spreken.

Sommige scholen worden via de oudercontacten geconfronteerd met het isolement van allochtone gezinnen. De school is dan het eerste en enige contact met de 'buitenwereld', dat aangesproken wordt bij allerlei problemen. De ouders brengen bijvoorbeeld brieven mee van allerlei officiële instanties, die ze niet begrijpen. In het ontwarren van de persoonlijke administratie van deze gezinnen kruipt veel tijd.

Communicatie en verwachtingen van ouders

Scholen en CLB's stellen vast dat ouders moeilijk te bereiken zijn. De communicatieproblemen zijn voor de verschillende gesprekspartners niet

nieuw: ook bij autochtone kansarme groepen ziet men knelpunten rond taal en communicatie.

Zijn deze ouders niet geïnteresseerd in het schoolse gebeuren?

Kenmerkend voor de allochtone ouders zijn de hoge toekomstverwachtingen voor hun kinderen. Ze zien immers in België ontelbare mogelijkheden op het vlak van studie- en beroepskeuze. Soms dromen ze van een carrière als dokter, advocaat of ingenieur, de ‘top drie’ van favoriete beroepen waarmee men hoog op de maatschappelijke ladder kan klimmen. Maar ze schatten de mogelijkheden van hun kind niet altijd adequaat in en houden niet altijd rekening met zijn interesses. Een doorverwijzing naar de speelleerklas en het Buitengewoon Onderwijs liggen dan ook uiterst gevoelig.

“Allochtone ouders geloven ons niet meer. Wanneer we een probleem willen bespreken en samen naar oplossingen zoeken, komt er een sterke ontkenning. Niet zelden betekent dit een breuk en zoeken ze een andere school.”

Allochtone ouders gaan de schoolse problemen die op een oudercontact ter sprake komen, vaak sterk ontkennen. Scholen melden dat ouders in zulke gevallen niet zelden het vertrouwen verliezen en vertrekken. De ‘nieuwe school’ wordt op zijn beurt geconfronteerd met een verhaal van mislukking en sterke ontgoocheling bij de ouders.

Scholen met wat meer ervaring wijzen erop dat het niet alleen van belang is correcte informatie te geven, maar dat ouders ook voldoende tijd moeten krijgen om een probleemsituatie te kunnen aanvaarden.

2. Het GOK-beleid

Vooraf schooldirecties halen aan dat het huidige GOK - beleid tot frustraties leidt.

In eerste instantie blijven het inschrijvingsrecht en -beleid van de school hekele punten. Dit thema is zo goed als onbespreekbaar. Ook het solidariteitsprincipe tussen scholen geldt hier niet. Als scholen de wet kunnen blijven omzeilen, worden structuren als het LOP monddood

gemaakt. Zo kan men niet ten gronde aan gelijke kansen werken.

Ook de dubbele draaglast van GOK - scholen wordt in de verf gezet. Scholen die zich inzetten voor kansengroepen en gepaste initiatieven ontwikkelen, worden aantrekkelijker voor de doelgroep, maar verliezen aan geloofwaardigheid bij de anderen. Ook de administratieve draaglast wordt groter en de middelen zijn ontoereikend. Werken aan de kosteloosheid van het basisonderwijs én extra initiatieven ontwikkelen voor deze groepen, is bijna niet te combineren.

3. Faire diagnostiek

Het CLB legt de nadruk op de nood aan een 'faire' diagnostiek.

Bij het afnemen van schoolrijpheids- en intelligentietesten lijkt de invloed van taal en cultuur veel te groot. Het resultaat van de testen verschilt vaak sterk van de subjectieve indruk van zowel de leerkracht als de CLB - medewerker. Bij een louter objectieve meting zouden er opvallend veel allochtone kinderen als zwakbegaafd beschouwd worden en een doorverwijzing krijgen naar het Buitengewoon Onderwijs.

Volgens anderen geven de tests wel duidelijk aan waar bepaalde knelpunten zitten, bijvoorbeeld wat taalvaardigheid betreft. Maar dan moet er heel wat geïnvesteerd worden in extra ondersteuning, ook door ondersteuning, ook door de ouders, bijvoorbeeld in extra logopedische hulp.

“Sommige problemen zou je toch in het gewoon onderwijs moeten kunnen aanpakken. Maar je weet dat er gewoon te weinig middelen voor zijn en dat je zal moeten doorverwijzen. Doorverwijzing voor extra buitenschoolse hulp is vaak ingewikkeld en duur. En als ouder moet je mondig genoeg zijn om op de juiste plek terecht te komen.”

4. Wie is 'de allochtoon'?

Scholen brengen duidelijke nuances aan wanneer ze over deze problemen en zorgen spreken. De groep etnisch-culturele

minderheden in Leuven is immers zeer divers. Er zijn ook groepen die op school weinig problemen ondervinden. Bepalend is vooral de combinatie van migratie, anderstaligheid en armoede.

II. GOEDE PRAKTIJKVOORBEELDEN

In welke initiatieven voor allochtone groepen hebben scholen en CLB's reeds geïnvesteerd? Tot welke succeservaringen heeft dit geleid? Welke aanpak zorgt voor verandering?

I. Huiswerkklassen en een aangepast huiswerkbeleid

Scholen hebben positieve ervaringen met huiswerkklassen. De kinderen zijn gemotiveerd en halen betere resultaten. Huiswerkklassen zorgen voor een merkbaar verschil en werken écht aan gelijke kansen.

Maar deze aanpak is als oplossing niet sluitend. De buitenschoolse initiatieven zijn buurtgebonden en vaak volzet. Daarnaast wijzen de scholen erop dat ook de link tussen de ouders en de school belangrijk blijft: men moet de ouders blijven aanspreken rond het huiswerk en hun verantwoordelijkheid daarin.

Eén school heeft een eigen huiswerkklas opgezet vanuit de overtuiging dat het extra inoefenen van leerstof ook op school kan gebeuren. Op deze manier worden de allochtone kinderen vlot bereikt. Ook de ouders komen gemakkelijker over de vloer en zijn beter aanspreekbaar. Een groot voordeel is dat de leerkrachten elkaar snel kunnen brieven: heeft een kind moeilijkheden in de klas, dan kan daar de volgende dag al op ingespeeld worden.

De kwestie roept bij de scholen ook vragen op over het huiswerkbeleid. Huiswerkbegeleiding op school geeft ongetwijfeld een aantal extra mogelijkheden, maar hoever kan of moet de school daarin gaan? Worden bepaalde groepen niet te afhankelijk gemaakt van deze ondersteuning? Als het gaat om gelijke kansen, moet dan niet eerder gedacht worden in de

richting van ‘geen huiswerk’? Maar wat dan met de frequente vraag van (allochtone) ouders naar veel of zelfs méér huiswerk?

Om de vaak stroeve communicatie met de ouders te verbeteren wordt gebruik gemaakt van informele momenten en initiatieven. De opsomming bevat voorbeelden van kleine wijzigingen in het communicatiebeleid tot grotere projecten. Het is vaak vallen en opstaan geblazen, maar met een combinatie van een aantal aandachtspunten worden toch positieve resultaten geboekt.

Zo maken gemeenschapsscholen gebruik van de aanwezigheid van de Islamleerkracht om ouders aan te spreken. Zo loopt de communicatie heel wat vlotter. Bij belangrijke besprekingen kunnen de problemen anders verwoord worden, zodat er meer openheid is om te praten. Andere scholen bereiken een gelijkaardig effect met tolken en intercultureel bemiddelaars bij informele bijeenkomsten zoals moedergroepen.

Via de moedergroepen worden soms allochtone ouders ingeschakeld om andere ouders aan te spreken en informatie door te geven over het reilen en zeilen op school. Ook die manier van werken geeft resultaat. Een school die in een multiculturele buurt ligt, heeft een extra troef: als men ouders kan ontmoeten op hun eigen terrein, krijgt men meer openheid.

Uitsluitend schriftelijke kanalen gebruiken is geen goede zaak. De ouders moeten rechtstreeks aangesproken (kunnen) worden als dat nodig is.

Zo komt ook het huisbezoek ter sprake. Niet alle scholen zijn overtuigd dat dit een goede investering is. Kan je zomaar onaangekondigd bij deze ouders langsgaan? Is het niet beter op een neutrale plaats af te spreken? De voorstanders van huisbezoeken wijzen op de grote gastvrijheid van deze gezinnen: dat de school hen een bezoek brengt en interesse toont, wordt meer als een eer dan als een ongemak ervaren. Door een huisbezoek kan de school of het CLB zich ook beter kunnen inleven in de thuissituatie.

“Uitstapjes zijn zo belangrijk, zeker voor de allochtone leerlingen. Het is heel moeilijk om de ouders te overtuigen, maar het lukt. Als we heel veel uitleg geven en vertrouwen proberen te winnen. Door een gesprek aan huis bijvoorbeeld. Een week op bos- of zeeklas, dat vonden ze erover, maar voor drie dagen waren ze te overtuigen. Wel, liever kort en met een volledige klas, dus gaan we nu 3 dagen op bosklassen. En met succes!”

Scholen wijzen op een belangrijke valkuil: het succes mag niet afgemeten worden aan één initiatief. Het is nodig om de inspanningen vol te houden en niet te snel op te geven. Een interculturele ontmoeting met thee en hapjes is een begin, maar daar mag het niet bij blijven. Er is een heel gamma aan inspanningen nodig. Pas als over de hele lijn aan communicatie is gewerkt, mag er een evaluatie opgemaakt worden.

3. Tijd geven en nemen

Tijd geven aan de ouders is belangrijk. Dat kwam al eerder ter sprake. Ouders moeten de tijd krijgen om de schoolsituatie te leren kennen en eventuele problemen te aanvaarden.

Tijd nemen is een belangrijk aandachtspunt voor de leerkracht/begeleider. Het is noodzakelijk om de informatie te doseren en te blijven herhalen. Ook voor het stellen van grenzen is deze houding erg belangrijk.

“Het gaat niet alleen om informatie. Je krijgt ook te maken met onbetaalde rekeningen, te laat komen en afwezigheden. Regels en afspraken moeten ook telkens herhaald worden. Als directie moet je tonen dat je op je punt blijft. Ook dat is ouders respecteren, vind ik. Mensen kunnen dit gerust aan; aan ons om hierin duidelijk maar ook hoffelijk te blijven!”

4. Andere communicatievormen

De “frigofiche” werkt, stelde de gesprekstafel unaniem vast. Deze infofiche, ontworpen in het LOP Basisonderwijs, blijkt naast de andere vormen van mondelinge communicatie zijn diensten te bewijzen.

Het werken met vertalingen is volgens de scholen broodnodig. Maar evident is dat zeker niet. Daarop komen we straks uitgebreid terug.

III. TOEKOMSTDROMEN OF PRIORITEITEN ?

Wat willen scholen en CLB's gerealiseerd zien? Welke noden moeten dringend aangepakt worden om allochtone leerlingen meer gelijke kansen te geven?

1. Een gebruiksvriendelijk tolkensysteem

Goede communicatie is cruciaal. Om dat te bereiken is het onder meer nodig dat gesprekken in één taal verlopen. Dat kan het Nederlands zijn, maar ook de moedertaal of de tweede taal van het allochtone gezin met behulp van een tolk. Het is ook mogelijk dat een autochtone ouder Nederlands begrijpt en spreekt, maar niet voldoende voor complexe en belangrijke gesprekken. Ook dan is er dus nood aan een tolk. Vertalingen zijn ook nodig bij het invullen van allerlei fiches en documenten voor school of CLB.

Soms worden sleutelfiguren uit de buurt ingeschakeld om te vertalen, maar dat is niet altijd een goeie zaak. Deze werkwijze kan de privacy van gezinnen ernstig in het gedrang brengen. Scholen met ervaring pleiten dan ook voor professionele tolken. Ze verwijzen echter meteen ook naar het kostenplaatje en de omslachtige aanvraagprocedure van het huidige systeem. Dat vormt een serieuze drempel.

2. Het informeren van allochtone groepen

Allochtone ouders zijn onvoldoende geïnformeerd over de schoolstructuur en het reilen en zeilen in de basisschool. Dat is een belangrijk knelpunt. Daarenboven stellen scholen vast dat de ouders nog steeds veel te weinig weten over vrije schoolkeuze en inschrijvingsrecht. Enkele buurten organiseren reeds infomomenten over schoolstructuur en schoolkeuze. Men kan zowel op de beide CLB's als het schoolopbouwwerk beroep doen om deze bijeenkomsten inhoudelijk in te vullen. Maar het samenbrengen en informeren van de doelgroepouders is een tijdrovende investering. De opkomst is ook niet altijd denderend. Het CLB pleit voor een efficiëntere inzet van tijd en middelen. Hoe kunnen we nog meer mensen bereiken? Moeten we geen andere

andere kanalen benutten? Welke rol kunnen de media spelen? Zou beeldmateriaal kunnen helpen, bijvoorbeeld een duidelijke en wijdverspreide dvd? Hoe kunnen de allochtone verenigingen meewerken aan het verspreiden van informatie?

3. Meer ondersteuning voor allochtone kinderen

Omdat de huiswerkklasjes een succesverhaal zijn, wordt ervoor gepleit om hier nog meer in te investeren. Tegelijkertijd moet er gewerkt worden aan een degelijk huiswerkbeleid. Ook zou men graag meer samenwerking zien tussen de scholen en de buitenschoolse initiatieven voor huiswerkbegeleiding.

Er wordt ook gevraagd naar meer initiatieven voor het ontwikkelen van de taalvaardigheid en voor het ondersteunen van anderstalige nieuwkomers.

4. GOK-middelen

Scholen vragen dringend meer middelen om hun GOK-beleid te kunnen realiseren. Zijn de extra maatregelen rond het verlagen van de kosten van het basisonderwijs niet contraproductief voor de kansen van deze groepen? De scholen kunnen nu minder investeren in uitstappen en andere buitenschoolse activiteiten, terwijl dit juist voor kinderen met een andere culturele achtergrond een noodzakelijke verbreding van hun horizon betekent.

5. Een doorzichtig inschrijvings- en doorverwijzingsbeleid

De scholen worden geconfronteerd met 'onduidelijke' doorverwijzingen en een 'witte vlucht' in de laatste jaren van het basisonderwijs. Ze doen dan ook een oproep aan het LOP Basisonderwijs Leuven en het Departement Onderwijs en vragen duidelijke maatregelen en sancties in verband met de inschrijvingsproblematiek in de secundaire scholen.



ALLOCHTONE STUDENTEN GETUIGEN

Ze zijn niet erg talrijk, de hogeschool- of universiteitsstudenten van allochtone origine. En dus zijn ze overvraagd wat thema's als deze betreft. Sommige studenten zijn ingeschakeld als vrijwilliger in onze projectwerkingen, anderen zijn actief in een allochtone studentenvereniging of gewoon geïnteresseerd en bereid hun steentje bij te dragen. Enthousiast gaan ze in op de vraag naar een interview of deelname aan een groeps gesprek.

Of ze weet hebben van de problemen van allochtone groepen in het basisonderwijs?

“Ja, maar zijn dat nog steeds diezelfde thema's? Contacten met ouders? Taalproblemen? Met de huidige generatie moet het toch al beter gaan?”

Het is een confronterende vaststelling. Tijdens de gesprekken blikken ze terug op hun eigen tijd in de basisschool en doen ze verrassende uitspraken. Hoe komt het dat zij het tot hertoe 'gemaakt' hebben? Hoe ziet hun analyse van de problemen eruit, wat stellen zij voor voor de toekomst?

I. Een terugblik op het basisonderwijs

- *“Ik kwam in België terecht en ging meteen naar het eerste leerjaar. Ik verstond niets! Ze hebben me wel heel goed opgevangen in de klas en dat maakte veel goed. Achteraf had ik nog extra ondersteuning nodig voor het leren van Frans, bij het maken van een eindwerk, en ook nu, voor het gebruik van academisch Nederlands. Ondanks die bijkomende individuele ondersteuning heb ik nooit het gevoel gehad een uitzondering te zijn. Ik heb er goede herinneringen aan...”*
- *“Mijn ouders gingen niet naar het oudercontact en ik kan me herinneren dat ik dat verschrikkelijk vond. Ook als ik ingeschakeld werd om te vertalen, dat is bij mij een nare herinnering.”*
- *“Ik vond die schooltijd eigenlijk leuk. Maar op het eind kreeg ik het advies om een technische richting te kiezen omdat ik het ASO niet zou aankunnen omwille van de taal. Ik was enorm verbaasd en begreep het niet”*

Allochtone studenten denken met gemengde gevoelens terug aan de start van hun onderwijsloopbaan. Vooral de studenten die zich ondersteund voelden, houden er positieve gevoelens aan over. Anderen halen enkele ingrijpende gebeurtenissen op die ook de rest van hun schoolloopbaan sterk in negatieve zin hebben gekleurd.

Wat beleefden zij als ingrijpend?

De houding van de school naar hun ouders toe en omgekeerd bleek heel belangrijk. Wanneer ze merkten dat die relatie niet goed zat, voelden ze zich te veel een uitzondering. Ze vonden het ook cruciaal om opgenomen zijn in de groep en zich door medeleerlingen gesteund te weten.

Het advies en de oriëntering naar secundair onderwijs bleken een grote indruk na te laten. Zonder uitzondering bleken alle studenten aan het ASO of de universiteit begonnen te zijn tegen het advies in. Niet zelden werden ze, zoals zovelen van hun allochtone leeftijdsgenoten, verwezen naar het beroepsonderwijs. Deze algemene onderschatting maakte hen onzeker. Hun ouders daarentegen bleven overtuigd van het tegendeel.

“Ik was de derde in de rij. Mijn oudere broers kregen het advies om beroepsonderwijs te gaan volgen. Toen ik aan de beurt was, hebben we het erop gewaagd, en met succes. Ik kon het ASO vlot aan en zit nu in mijn 3e jaar sociologie. Je kan je voorstellen wat er gebeurde bij de twee jongste kinderen! De ervaring had geleerd om n t niet naar dat advies te luisteren. Ook geen goede zaak natuurlijk...”

2. De focus op taal

- De studenten herinneren zich veel moeilijkheden tijdens de eerste jaren van het basisonderwijs. Velen spraken enkel en alleen hun moedertaal tot ze in de kleuterklas kwamen. Ze denken dat taal na de lagere schoolleeftijd minder een struikelblok wordt omdat de invloed van leeftijdsgenoten dan groter is en kinderen meer gelegenheid hebben om Nederlands te praten. Oefening en ondersteuning vinden ze echter de hele schoolloopbaan noodzakelijk.
- De meesten vonden het wel belangrijk dat ze ook hun moedertaal kenden. De studenten die dit intensief deden via een cursus,

hielden dat vol tot aan het einde van het basisonderwijs. Daarna werd de combinatie te zwaar.

- Enkel op school Nederlands leren was te weinig. Soms zorgden de ouders ervoor dat er thuis nog wat ‘geoefend’ werd of dat er Nederlandstalige vriendjes over de vloer kwamen.
- Het zou goed zijn dat de school een tolk inschakelt voor allochtone ouders. Misschien kunnen Leuvense allochtone studenten hier een bijdrage leveren?

“Een vreemde taal heb je niet geleerd op het einde van de basisschool, hé! We moeten ons daarvoor blijven inzetten en al doende leren. Maar dat lukt ook wel!”

3. Ondersteuning

Welke factoren werkten ondersteunend in de periode van het basisonderwijs?

- Helemaal alleen kan een allochtoon kind het niet halen. In die zin heeft de oudste in het gezin het het zwaarst. De volgende kinderen kunnen hulp krijgen van de oudere broer of zus. Dat wordt als erg ondersteunend ervaren.
- Welzijnswerkers moeten ervoor zorgen dat de ouders de adressen hebben van initiatieven zoals huiswerkbegeleiding. Zelf kennen de ouders daar te weinig van.
- Huiswerkklassen helpen écht!
- Medeleerlingen aanstellen om allochtone leerlingen te helpen, is een goeie aanpak. Het valt niet zo op. Zo voelt het kind zich geen uitzondering en wordt het toch goed ondersteund.
- Het is belangrijk om op school allochtone vriendjes te hebben. Het is makkelijker om met hen contact te maken en ze begrijpen je ook beter. Daarna kan je het aan om de stap naar de autochtone klasgenootjes te zetten.
- Allochtone ouders hebben vaak heel veel over voor de studies van hun kind. De studenten ervaren dit als een onmisbare morele steun.

4. Allochtone ouders en school

De studenten brengen zelf ter sprake dat er tussen ouders en school een ‘missing link’ is. Hun ouders zijn moeilijk te bereiken. Ze zitten vol angst dat het op school niet zal lukken. Ze zijn moeilijk aanspreekbaar, kennen de school niet en weten niet wat er van hen wordt verwacht. Onbekend is onbemind, en waarschijnlijk langs beide zijden. De studenten zijn ervan overtuigd dat dat bij hen later heel anders zal zijn..

Wat kan volgens de studenten helpen om het nodige contact tussen de ouders en de school op te bouwen?

- Tussenpersonen inschakelen die persoonlijk contact opnemen met de ouders;
- In de school een vertrouwenspersoon aanduiden bij wie de ouders terecht kunnen. Op die manier krijgt de school voor hen een gezicht;
- Een peter- of metersysteem opzetten via andere ouders;
- Bij de gesprekken tolken voorzien. De ouders zijn bang om fouten te maken. Als iemand voor hen vertaalt, wordt de drempel veel lager. Maar de kwaliteit van het vertalen moet bewaakt worden; niet iedereen die de taal kent, is in staat om te tolken.

“Elke keer dat ze een meerdaagse schooluitstap aankondigden, dacht ik: “Hier gaan we weer...” Honderden vragen riep dat op bij m’n ouders. Gingen ze wel rekening houden met onze regels, zoals geen varkensvlees eten? En hoe zat dat dan met gemengde groepen: jongens en meisjes samen, dat kon toch niet? Het ging zo maar door. Ze bleven altijd maar met diezelfde vragen zitten en als resultaat mocht ik niet mee. Dat is spijtig. Maar op de duur begin je als kind ook te denken dat ze op school die geloofsregels waarschijnlijk wel zeer belachelijk vinden. Terwijl mijn ouders gewoon hun best deden om ons een fatsoenlijke opvoeding te geven... Als iemand langs was geweest met wat info en enkele garanties kon geven, dan waren ze wel te overtuigen geweest, denk ik.”

5. Cultuur

Bestaat er op school aandacht voor de verschillende culturen? Is het niet zo dat dat al volop ingang heeft gevonden? Wordt dit ook wel écht als ondersteunend ervaren? Wordt de kennismaking met andere culturen niet te veel beperkt tot wat leuke ‘exotische’ elementen?

De studenten zijn het roerend met elkaar eens: aandacht voor de etnisch-culturele achtergrond van leerlingen is belangrijk. Het helpt zowel de kinderen als de ouders om zich thuis te voelen op school. Maar er is een voorwaarde: die aandacht moet gekaderd zijn.

Allochtone moeders systematisch inschakelen om koekjes te bakken op het schoolfeest, heeft weinig met culturele uitwisseling te maken, vinden studenten. Aandacht hebben voor de manier waarop anderen feesten, hierover informatie en ervaringen uitwisselen, werken met toonmomenten in de klas of in de school: dat werkt ondersteunend.

“Naar aanleiding van de Turkse nationale feestdag, vroeg de juf of we goed gevierd hadden. Van het één kwam het ander. De volgende dag kwam mijn moeder naar de klas om iedereen te trakteren op een typisch Turkse lekkernij. Ik was ongelooflijk fier en zij ook!”

Studenten brengen ook de eigen taal ter sprake. Ook dat is cultuur. Ze zijn allen van de tweede generatie en hebben steeds hun thuistaal onderhouden. Wat scholen daarvan vinden, weten ze eigenlijk niet. Er wordt weinig over gezegd.

Het is evident dat je naast je eigen taal en cultuur, de cultuur en dus ook de taal van de ander leert. Maar een te overdreven nadruk op ‘leer Nederlands’ kan ook averechts werken.

“We kennen allemaal Nederlands, maar ik kan me niet voorstellen dat ik thuis geen Chinees meer zou spreken. Dat is even kunstmatig als stoppen met eten. Dat is een stuk van jezelf dat je weggooit.”

“In onze school hing een plaatje “Hier spreekt men Nederlands!”. Ik vond het helemaal geen goed idee om dat op deze manier in de verf te zetten.

Je kreeg juist een afkeer van de school en daarmee ook van die taal.”

6. Een oproep aan onderwijs en welzijn

Wat mogen medewerkers aan de school van morgen vooral níet over het hoofd zien volgens allochtone studenten? Ze antwoorden in de vorm van een rechtstreekse oproep.

- “Zeg hen dat we aandacht voor de cultuur van hier óók heel belangrijk vinden. Dat zit ‘m juist in de buitenschoolse activiteiten die scholen organiseren. Daarom een oproep naar de scholen:hou vol tegenover de allochtone ouders en verbreed zo de ervaringswereld van de kinderen! Wij gingen niet mee naar zee, we waren geen lid van een sportclub of muziekschool. Onze eigen kinderen zullen we dat wel bieden, want net deze dingen maken verschil!”
- “Laat ons stoppen met struisvogelpolitiek.Vele allochtone kinderen worden onderschat. Ik ga niet natrappen, maar het is gewoon zo. Durf in ons te geloven.”





BRUGFIGUREN AAN HET WOORD

Intercultureel bemiddelaars, verbonden aan de CLB 's van het Vrij onderwijs en het Gemeenschapsonderwijs, nemen vaak deel aan gesprekken tussen allochtone ouders, school en CLB. Welke ervaringen brengen zij in?

I. Eigen ervaringen

Welbevinden op school blijkt in de verhalen van de brugfiguren enorm belangrijk. Het vraagt een grote inspanning om in te stappen in een schoolsysteem waarmee je niet vertrouwd bent. De taal is een struikelblok, maar niet onoverkomelijk. Maar als dan ook nog de inhoud van de vakken nieuw is (zoals bij WO bijvoorbeeld), wordt het extra moeilijk. Je weet niet waarover het gaat, wat men van je verwacht,..

Ook het contact tussen de school en de ouders heeft met dat welbevinden te maken. Weten je ouders wat er op school wordt verwacht, dan loopt het al iets makkelijker. Ben je telkens de uitzondering, dan is dat voor een kind een zware last om dragen. Je ouders komen niet naar het oudercontact, je mag niet mee op uitstap... Je wil niet anders zijn, maar je bént het.

Hoe kunnen school én ouders daar het best mee omgaan?

II. Ondersteunen en stimuleren

Wat werkt ondersteunend? Wat creëert meer welbevinden?

I. Lotgenoten

Medeleerlingen kunnen zeer ondersteunend zijn. Brugfiguren spreken vooral over de ondersteuning via andere allochtone leerlingen.

Het is belangrijk om je te kunnen herkennen in de ander. Om de stap naar de groep te kunnen zetten heb je vriendschappen met andere allochtone leerlingen nodig. Bij hen kan je beter je gevoelens kwijt; je voelt je niet alleen in je situatie. De omgeving moet wel uitdagend genoeg blijven om de stap naar de 'ander' te durven zetten. Als er 'te veel'

medeleerlingen zijn van dezelfde etnische groep en/of thuistaal, dan kan je je achter hen blijven verschuilen.

2. Morele ondersteuning door leerkrachten

Dit aspect wordt vaak onderschat. Door je achterstand of je geïsoleerde positie heb je nét iets meer nodig dan bijkomende uitleg. Een leerkracht die je niet alleen door wat extra uitleg ‘begeleidt’, maar ook persoonlijk geïnteresseerd is of je aanmoedigt, dat maakt erg veel uit. Door het gevoel dat je bij iemand terecht kan, hou je het beter vol.

3. Ouderbetrokkenheid

Allochtone kinderen merken dat hun ouders op een andere manier omgaan met school. Dat brengt hen in een lastige positie. Hun ouders krijgen vaak de stempel ‘niet geïnteresseerd’.

Brugfiguren zien dat anders. Zij merken dat allochtone ouders vaak reageren uit angst. In de angstreacties komt juist hun bekommernis voor het schoolgebeuren en de schoolloopbaan van hun kinderen tot uiting. Ze willen dat hun kinderen goed studeren en ‘niet verkeerd terechtkomen’. Daarom zullen ze hun kinderen dingen ontzeggen zoals uitstapjes, feestjes,...

Allochtone moeders praten vaak met elkaar over de school en de kinderen. Je kan dus niet beweren dat er een gebrek aan interesse is. Maar in het zoeken naar oplossingen lopen de moeders vaak vast. Ze hebben bijvoorbeeld geen inzicht in de verschillende ontwikkelingsfasen van hun kinderen. Met die kennis zouden ze een betere basis hebben om hun kinderen te ondersteunen en kansen te scheppen in de opvoeding. Te veel van hun handelen wordt nu nog ingegeven door angst.

Met het oog op het kind heeft de school er alle belang bij om meer ouderbetrokkenheid te realiseren. Dat proces neemt al een aanvang bij de inschrijving op school. Van dat eerste moment kan méér gemaakt worden dan een droge administratieve aangelegenheid. Het biedt de kans voor een korte kennismaking waarbij men voldoende interesse toont en bijvoorbeeld een latere rondleiding plant.

Sommige ouders zijn analfabeet. Pictogrammen kunnen helpen om de communicatie vlotter te laten verlopen, maar dikwijls is dat nog niet voldoende. Tolken zijn vaak aangewezen en verlagen de drempel naar een oudercontact.

Allochtone ouders moeten ook aangezet worden om deel te nemen aan initiatieven voor opvoedingsondersteuning. Zowel vanuit welzijn als vanuit de allochtone organisaties en de moskeeën zou dat meer aandacht moeten krijgen.

III. De focus op cultuur

Kunnen we spreken over cultuurverschillen en hoe gaan we daarmee om? Moeten we de focus leggen op interculturaliteit? Of zetten we daarmee het 'anders zijn' teveel in de kijker?

Opnieuw komen verschillen in schoolcultuur bij de ouders naar boven.

Allochtone ouders zijn niet vertrouwd met onze manier van participeren aan het schoolleven van de kinderen. In het thuisland van vele ouders zijn contacten met de school niet gebruikelijk. Als de ouders hier een standaarduitnodiging krijgen voor een gesprek, klinkt dat ook meteen als 'er zijn zware problemen'. Vaak durven ze ook hun mening niet zeggen tegen een leerkracht.

“Bij ons is er een grappig spreekwoord dat zegt: voor mij de botten, voor u het vlees. Het wordt gebruikt bij overgangsmomenten, en nogal eens tegen de juf gezegd op de eerste schooldag. Het betekent dat je tot dan toe het beste aan je kind hebt proberen te geven, maar dat de tijd gekomen is om er de deskundigheid van anderen bij te halen. Het is ook een kwestie van vertrouwen, in dit geval in het kunnen van de leerkracht. Dit gebruik weerspiegelt zich ook in de houding en positie van veel ouders tegenover leerkrachten: “de juf weet het best”. Bijgevolg is er weinig betrokkenheid te zien. Deze houding wordt meer dan eens benoemd als desinteresse of het ontlopen van ouderlijke verantwoordelijkheid.”

Ook hier wijzen de bemiddelaars op het cruciale belang van het eerste contact bij de inschrijving en de start van het schooljaar. Een extra rondleiding of alternatieve informatiemomenten voor deze ouders bij de start van het schooljaar maken meteen duidelijk dat ze welkom zijn én op school verwacht worden. De aanwezigheid van tolken en het informele karakter van de bijeenkomst werken drempelverlagend.

Betekent ‘aandacht voor cultuur’ ook dat er een aanpassing nodig is van geldende regels en afspraken op school?

De interculturele bemiddelaars zijn het hierover roerend eens: neen. Er kan op verschillende manieren aandacht gegeven worden aan de cultuur en cultuurbeleving op school (feestdagen, godsdienstbeleving). Maar de bemiddelaars vinden het geen goede zaak dat er uitzonderingen gecreëerd worden waardoor het allochtone kind nog meer in een geïsoleerde positie terechtkomt en een aantal belangrijke ervaringen mist. Ze denken dan vooral aan buitenschoolse uitstappen, zwemlessen, ... Hierover moeten duidelijke afspraken gemaakt worden, liefst ook tussen de scholen onderling. De scholen moeten die afspraken volhouden en de ouders blijven uitleggen waarom deze afspraken voor het kind zelf zo belangrijk zijn.





ALLOCHTONE OUDERS AAN HET WOORD

Met Kamileon ontmoeten wij zeer regelmatig allochtone ouders. Dat gebeurt bij uitstek in onze basiswerkingen voor kleuters en kinderen van de eerste graad in de wijken Sint- Maartensdal en Oud-Centrum (Wilsele).

De basiswerking voor kinderen speelt in op onderwijsnoden die door de plaatselijke school én de ouders bij het opzetten van de projecten werden aangegeven:

- taalstimulering voor kleuters in Wilsele;
- werken aan sociale vaardigheden bij kleuters en kinderen van de eerste graad in Sint- Maartensdal.

De ouders (voor het overgrote deel moeders) van de kinderen nemen aan de projectactiviteiten deel. Er is ruimte voor ontmoeting met andere ouders; er worden info- en vormingsmomenten georganiseerd in de school of in de wijk. Op die manier worden ze telkens opnieuw betrokken bij de onderwijsproblemen van hun kinderen en bij het zoeken van oplossingen. Op hun beurt maken zij ons regelmatig duidelijk met welke hardnekkige problemen de allochtone kinderen op school blijven kampen.

We ontmoeten ook allochtone ouders via samenwerkingsverbanden met andere organisaties: praatgroepen, vooral voor Berbervrouwen in de wijk Hoogland (Korbeek-Lo) en in Blauwput, en oudergroepen van de kinderwerking Fabota (Ridderbuurt). We namen ook deel aan het opzetten en uitvoeren van een 'inspraakforum onderwijs', een initiatief van de Leuvense integratiedienst.

Wat kaarten ouders in de ouderbijeenkomsten aan? Hoe kijken zij naar het onderwijs? Hoe beleven ze de vaak moeilijke schoolloopbaan van allochtone kinderen?

I. INFORMATIE UIT OUDERGROEPEN

I. Ondersteunende factoren

Kleuteronderwijs

Ouders zijn enthousiast over het Vlaamse kleuteronderwijs. Voor vele niet-Europese ouders is dit aanbod compleet nieuw. In hun thuisland bestaat geen onderwijs voor kinderen onder de zeven jaar of kunnen ze daarvoor enkel in (dure) privé-scholen terecht. Ze spreken vol lof over de houding en het geduld van de kleuterleidsters, die de kinderen via spel allerlei belangrijke dingen leren. Tijdens infosessies over kleuteronderwijs blijken ouders er stevig van overtuigd dat de kinderen in de kleuterklas goed voorbereid worden op de lagere school.

“Mijn kindje gaat sinds kort naar de kleuterschool. Ik denk dat schoolgaan voor haar wel zal meevallen. Want de klassen hier zijn veel kleiner dan in onze landen. Als je hard werkt, komt dat wel in orde. En als je niet meer mee bent later en er zijn bijlessen, dan kan je volgens mij wel achterstand inhalen.” (een Marokkaanse moeder)

Buitenschoolse initiatieven

Buitenschoolse initiatieven die gericht zijn op school en leren, worden door allochtone ouders als zeer ondersteunend ervaren. Het gaat dan vooral om werkingen die huiswerkbegeleiding of taalstimulering aanbieden. Ouders hebben veel vertrouwen in deze bijkomende hulp en voor velen zijn ze ook noodzakelijk.

“Ik wil en kan mijn kind helpen met schoolse taken. De leerstof is geen probleem. Maar reeds vanaf het tweede leerjaar is het moeilijk om die opgaven van het huiswerk te verstaan, zowel voor mijn kind als voor mezelf. Dus vanaf dan heb ik toch bijkomende hulp nodig.” (een moeder van Palestijnse origine)

“Mijn dochter krijgt twee keer per week huiswerkbegeleiding op school. En dat helpt écht!” (diezelfde moeder, twee jaar later)

2. Knelpunten

De taal als struikelblok

Het leren van de Nederlandse taal en het tempo waarin dit moet gebeuren, zien veel allochtone ouders als een groot struikelblok op school.

Problemen met de taal maken dat de kinderen vaak ook problemen hebben met het maken van taken op school en thuis. De schooltaal die in opgaven wordt gebruikt, blijkt voor veel kinderen én ouders te moeilijk.

“Onze kinderen worden geconfronteerd met drie talen tegelijk: onze moedertaal die we als ouders onderling spreken, onze tweede taal Frans, waarin we converseren met onze kinderen en ook binnen de Afrikaanse gemeenschappen, en het Nederlands, dat zowel wij als onze kinderen aan het leren zijn. Die realiteit maakt ons zeker ongerust, ja. Maar tegelijk kan je toch ook niet verwachten dat deze kinderen aan hetzelfde ritme een taal leren als kinderen van Vlaamse origine.” (een Congolese vader)

Achterstand

De ouders hebben de ervaring dat kinderen met een taalachterstand vrij snel worden doorverwezen naar het Buitengewoon Onderwijs. Ze hebben de indruk dat een inhaalbeweging binnen het gewone systeem bijna onmogelijk is, zelfs niet als ze alle bijkomende hulp hebben ingeschakeld die werd geadviseerd. Ouders hebben de ervaring dat de communicatie over problemen eerder laat op gang komt. Ze kunnen zich moeilijk een idee vormen van de vorderingen van hun kind en zijn ongerust.

Ze merken ook dat andere allochtone ouders dezelfde ervaringen opdoen. Dat heeft een negatieve impact op hun zelfvertrouwen en dat van hun kinderen. Ze zien het gevaar dat de mogelijkheden van allochtone kinderen op school systematisch te laag worden ingeschat.

“Een van mijn kinderen moet naar een speciale school: het Buitengewoon Onderwijs. Dat was voor ons een heel moeilijke beslissing. We voelden

ons alleen. Tot je merkt dat heel veel van onze mensen in deze situatie terecht komen. Hoe kan dit?” (een Congolese moeder)

“Waarom halen kinderen van vreemde origine geen schoolsucces in Vlaanderen en wel in vele Engelstalige landen? Er klopt iets niet.” (een Ruandese vader)

II. CONCRETE NODEN, MOGELIJKE OPLOSSINGEN

1. Huiswerkbegeleiding

In alle gesprekken komt het belang van huiswerkbegeleiding heel sterk naar voren. Ouders die voor hun kind een plaatsje vonden, benadrukken de positieve ervaringen. Gezinnen die uit de boot vallen omdat in hun buurt geen initiatieven voorhanden zijn, smeken letterlijk om hulp. Wanneer een kind behoefte heeft aan meer ondersteuning, doen scholen een beroep op de ouders. Ze vragen om bijkomend te oefenen en bijvoorbeeld elke dag samen te lezen. Maar de ouders stellen vast dat ze fouten maken: verkeerde uitspraak, verkeerde uitleg, ... Ze beseffen dat ze sterk afhankelijk zijn van anderen voor de ondersteuning van hun kind.

2. Communicatie

Allochtone ouders willen het schoolleven van hun kind wel opvolgen, maar lopen vast op de vele schriftelijke mededelingen die meegegeven worden naar huis. Ze opperen de suggestie om regelmatig te zorgen voor een schriftelijke vertaling.

De ouders willen ook graag sneller uitgenodigd worden voor een gesprek wanneer hun kind achteropraakt.

In 2007 startte de Leuvense integratiedienst met de eerste inspraakforums voor allochtone Leuvenaars. Bedoeling was om deze groepen meer stem te geven, hen te laten meedenken over gemeenschappelijke problemen en hen te betrekken in het zoeken naar

een oplossing.

Voor de eerste bijeenkomsten werden de thema's 'onderwijs' en 'samenleven' gekozen. Voor het thema onderwijs zat Kamileon mee aan tafel.

Het inspraakforum onderwijs bereikte een 40-tal mensen. We gaan nu in op wat de allochtone ouders in de werkgroep basisonderwijs aan bod brachten.

1. De gekende problemen: taal en huiswerk

Ook tijdens dit gesprek werden de taalproblemen als eerste te berde gebracht. Dikwijls zeggen scholen dat allochtone kinderen 'niet meekunnen', terwijl het volgens de ouders om een taalprobleem gaat. De kinderen beheersen de Nederlandse taal nog niet voldoende, wat natuurlijk ook effect heeft op het huiswerk. Huistaken worden niet altijd begrepen, zodat er nog meer problemen ontstaan. De ouders moeten vaak onmachtig toekijken, ook al kennen ze Nederlands. Het kind leert immers veel sneller die nieuwe taal dan zichzelf. In die zin is ondersteunen bijna onmogelijk.

Als oplossing pleiten de ouders voor meer huiswerkbegeleiding. In Leuven zijn er onvoldoende plaatsen om aan de noden tegemoet te komen. Daarnaast pleiten ouders, maar vooral ook de aanwezige studenten, voor meer 'vertaaltijd' tijdens de lessen. Allochtone kinderen denken immers vaak nog in hun moedertaal; ze moeten de opdrachten dus eerst omzetten in hun eigen taal vooraleer ze ze kunnen begrijpen en uitvoeren.

2. Allochtoon en anderstalig: de 'status' op school

Anderstalige kinderen hebben het op school niet onder de markt. Een onvoldoende kennis van het Nederlands zorgt niet alleen voor problemen in de les, ze krijgen ook te kampen met bijkomende problemen. Zo worden ze als anderstalige sneller uitgesloten uit de groep. Goed je best doen op school wordt dan wel een hele opgave.

Terwijl het in feite enkel gaat om taalverschillen en taalproblemen, loopt het kind het risico dat het terechtkomt in een spiraal van problemen. De ouders stellen vast dat hun kind zich niet goed voelt op school, maar zijn niet bij machte daar veel aan te doen. Niet zelden komen er ook opvoedingsproblemen. Kinderen die omwille van hun taalachterstand al een lijdensweg van doorverwijzingen achter de rug hebben, voelen zich slecht en onderschat. Hun mogelijkheden worden onvoldoende aangesproken. Ze geraken gefrustreerd en gaan zich thuis heel moeilijk gedragen.

Er wordt gepleit om te investeren in een systeem van vertrouwensfiguren in de school. Dat kunnen bijvoorbeeld leerkrachten of medeleerlingen zijn. Men vraagt ook naar een toepassing en uitbreiding van OKAN in het basisonderwijs.

Scholen zouden hun kijk op meertaligheid moeten verbreden en die niet louter zien als negatief.

3. Ouderbetrokkenheid

Allochtone ouders zijn wel degelijk betrokken op het schoolleven van hun kind: dat wordt ook in deze gesprekken uitdrukkelijk bevestigd. Maar de taal maakt het moeilijk om die betrokkenheid vorm te geven. Rekening houden met de taal op oudercontacten en bij de bespreking van problemen vinden alle ouders zeer cruciaal.

Ook allochtone organisaties kunnen een rol spelen in het motiveren van ouders om nog sterker betrokken te zijn. Zo kunnen ze onder meer de ouders (in hun eigen taal) nog meer informeren over het belang van goed onderwijs. Deze organisaties bieden eventueel ook mogelijkheden om te vertalen tijdens gesprekken op school.





BESLUIT

“Anders zijn had plots een naam : je was een ‘minderheid’. En je leerde dat het geluk van een kind uit zo’n minderheid werd bepaald door toeval. In mijn geval betekende dat: geholpen worden.”(Ronny Mosuse, ambassadeur van het Europees jaar van de interculturaliteit)

I. DE HARDE FEITEN

Ongelijkheid in onderwijskansen stelt zich bijzonder scherp voor de allochtone groepen. Dat uit zich ook in de cijfers. Gemiddeld heeft 15% van de leerlingen op het einde van het basisonderwijs minstens één jaar vertraging opgelopen. Gaat het bij Belgische leerlingen om 13%, dan is dat bij niet-Belgische leerlingen bijna de helft! GOK I, II en III hebben in 20 jaar tijd blijkbaar weinig in beweging kunnen zetten.

De verslagenheid bij de allochtonen zelf is al even sprekend als de cijfers. Ouders spreken hun onmacht en ongeloof uit bij de zoveelste doorverwijzing naar Buitengewoon Onderwijs. Allochtone studenten moeten vaststellen dat een generatie verder nog steeds dezelfde thema’s op de gesprektafel liggen: taal, huiswerk, communicatie met de ouders.

De vraag is dus niet welke nieuwe dingen we nu weten of wat we moeten doen. De vraag is wel waar we mee zullen beginnen, waar we blijvend in moeten investeren, waar we in geloven.

Kamileon is te rade gegaan bij de betrokken mensen zelf. Waar zien allochtone studenten heil in? Wat is de rode draad in hun verhaal, in dat van allochtone ouders, in dat van intercultureel bemiddelaars? En komen de scholen en CLB’s tot dezelfde bevindingen?

II. AAN DE SLAG: UITDAGINGEN VOOR OUDERS, ONDERWIJS EN WELZIJN

I. Huiswerk en huiswerkondersteuning

Jonge allochtone kinderen hebben op school extra ondersteuning nodig. Zonder bijkomende hulp is achterstand nauwelijks te vermijden. Spontaan denkt iedereen aan de taal als grote struikelblok.

Dat klopt wel en niet, zeggen de betrokkenen. Het verwerven van de tweede taal vraagt tijd en inzet gedurende de ganse schoolloopbaan. Maar de link tussen taal en huiswerk maakt dat leerlingen zeer snel achteropraken in het basisonderwijs. We moeten heel concreet inzoomen op de huiswerkkwestie. Huiswerkbegeleiding helpt: buitenschoolse huiswerkklasjes, ondersteuning op school, buddy's, ... maken volgens scholen, ouders én studenten écht een verschil!

Anderstalige ouders verstaan dikwijls de huiswerkopdrachten niet. Daardoor moet een (anderstalig) kind vaak zelf alle verantwoordelijkheid over het huiswerk dragen: de agenda hanteren, opdrachten begrijpen, lessen zelf instuderen. Dat is een harde dobber. Op het oudste kind van het gezin rust vaak de zwaarste taak: het systeem van huiswerk doorgronden, de opgaven proberen te begrijpen, de nodige discipline aan de dag leggen. Voor de volgende kinderen loopt het vaak iets soepeler omdat broers, zussen of de ouders zelf dan kunnen helpen.

Dat is heuglijk nieuws, want hiermee kunnen we verder aan de slag. En we weten ook hoe.

In het Leuvense is reeds heel wat geïnvesteerd in huiswerkbegeleiding. In de aandachtswijken bestaan al enkele huiswerkklassen. Daarnaast mikt het recente buddyproject op een mogelijke uitbreiding van huiswerkbegeleiding in elke basisschool.

Het contact tussen begeleider, school en ouder is cruciaal. Niet alleen krijgt de school zo meer zicht op de moeilijkheden bij sommige huiswerkopdrachten, ook de ouder krijgt beter inzicht in het hoe en waarom van het huiswerk. Het is een intensieve opdracht, maar het loont de moeite: het ondersteunen van één kind zal ook de andere kinderen in het gezin vooruithelpen.

Maar het is ook nieuws dat tot nadenken stemt. Samen bouwen aan een doordacht huiswerkbeleid blijft in belangrijke mate een taboe.

Het ontwikkelen van een doordacht huiswerkbeleid is meer dan ooit aan de orde. Ouders zijn vragende partij, scholen en CLB's ervaren de nood.

Wie heeft de moed om er aan te beginnen?

Onderwijs kan het verschil maken voor kansengroepen, in dit geval allochtonen. Maar of een kind het haalt en meekant aan de basis van zijn schoolloopbaan, blijkt in sterke mate afhankelijk te zijn van wat er naschools - dus in regel thuis - gepresteerd en geoefend kan worden. In de verschillende buurten en/of scholen moet er dus een voldoende groot aanbod bestaan, een aanbod waar zowel de school als de ouders terecht kunnen met hun vragen naar bijkomende ondersteuning. Is dat aanbod er niet en blijft huiswerk toch bepalend voor het al of niet meekunnen, dan zal ons huidige huiswerkbeleid de kansongelijkheid nog versterken.

Je zal maar die ene leerling zijn, die niet in de juiste buurt woont. Of die ouder die met zeer veel moeite net nog wat ondersteuning kan bieden. Terwijl de kostbare vrijwilliger wordt ingezet bij gezinnen 'die het veel meer nodig hebben', val je door de mazen van het net en zijn je vooruitzichten en slaagkansen erg klein. Zijn dat geen redenen genoeg om de huidige huiswerktraditie door de kritische bril van gelijke kansen te bekijken?

“Reeds in het kleuteronderwijs berekenen wij achterstand, terwijl we ons de vraag kunnen stellen of we de klemtoon niet anders moeten leggen. Is het niet eerder andersom: hebben sommige leerlingen niet gewoon een voorsprong, en is die voorsprong zonder dat we 't zelf doorhebben, onze norm geworden?”
(Kris Van den Branden, Steunpunt GOK)

2. Zich ondersteund voelen - Aandacht voor interculturaliteit

“Je wil geen uitzondering zijn op school“, zeggen allochtone studenten, “je hebt wel hulp nodig, maar daarnaast wil je gewoon deel zijn van de groep.”

Ondersteuning via medeleerlingen is in die zin heel belangrijk, en vooral ook het contact tussen ouders en school. Allochtone kinderen voelen maar al te vaak dat dit contact niet goed zit of anders verloopt dan bij autochtone gezinnen. Een blijvend appèl op hun ouders wordt als erg ondersteunend ervaren. Het vergroot de kans dat het vertrouwen

van hun ouders in de school groeit en dat de participatie van ouders aan het schoolleven vergroot: ze gaan vaker naar een oudercontact, schooluitstappen worden wel mogelijk, zij het soms via een compromis,... Zo kunnen allochtone kinderen beter hun plaats innemen op school en in de groep. Zij voelen zich minder gevangen tussen twee werelden. Ouders ‘opgeven’ omdat ze niet meteen meewillen, wordt gevoeld als een afwijzing van de eigen cultuur. In de verhalen van scholen en CLB’s vinden we heel wat standpunten en tips terug rond het tot stand brengen en volhouden van de communicatie met allochtone ouders.

‘Anders zijn’ kan op een positieve manier in de verf gezet worden op school. Aandacht voor de eigen cultuur en die van de ander wordt zowel door studenten als intercultureel bemiddelaars als heel positief beleefd. Maar is het daarom noodzakelijk hier veel aandacht aan te schenken? Maken deze dingen dan écht een verschil?

Toch wel, vinden de bevroegde studenten en brugfiguren. Onderwijs volgen in een ‘vreemde’ taal en omgeving vraagt bijzonder veel energie. Een leerkracht die je af en toe een duwtje in de rug geeft en je ook ‘iemand’ laat zijn op school, is heel erg belangrijk. Dat maakt de rest een stuk makkelijker en geeft je de motivatie om je inspanningen vol te houden, bijvoorbeeld voor het leren van de taal.

Maar het is ook even belangrijk om zich thuis te kunnen voelen in de leefwereld ‘hier’: bezoekjes brengen aan de bib, uitstapjes doen, lid worden van een vereniging, ... zijn dingen die vaak nog geen plaats hebben in de leefwereld van deze kinderen. Het onderwijs kan hen hierin introduceren. Dat is cruciaal om de kloof niet nog groter te maken.

De link met welbevinden op school wordt dus als essentieel gezien. Het gaat dan niet zozeer over groots opgezette projecten en programma’s die rond culturele verschillen werken, maar over positieve aandacht en inspelen op kansen.

“Belgen weten wel veel over onze feesten en gebruiken, maar toch stel ik elk jaar vast dat ik het ben die hén een ‘vrolijk kerstfeest’ wens. Eén keer heb ik het meegemaakt dat iemand me een ‘goede ramadan’ wenste. Ik schrok er zelfs van, zo ongewoon was dat”. (een allochtone moeder)

3. Investeren in communicatie

Vele gesprekspartners brengen het gebruik van professionele tolken naar voor als essentieel in de communicatie met anderstalige ouders op oudercontacten. Het verlaagt aanzienlijk de drempel. Scholen kunnen hiervoor onder meer een beroep doen op PASTA. Maar de drempels (toegang, administratief en financieel) zijn te hoog en dus werkt het niet. We pleiten voor een gebruiksvriendelijk en betaalbaar systeem, waarbij ook ouders beroep kunnen doen op een tolk.

Daarnaast kan er gedacht worden aan materiaalontwikkeling voor het informeren van (allochtone) groepen: een dvd over belangrijke schoolthema's, over de onderwijsstructuur,...

4. Informatie over onderwijs en opvoeding aan allochtone groepen

We moeten allochtone groepen beter informeren over de schoolstructuur en de manier van werken in het Vlaamse onderwijs. Maar ook informatie over de opvoeding en ontwikkeling van kinderen is cruciaal, zo mogelijk via identificatiefiguren uit de eigen cultuur. De groepen die nu al bestaan in bepaalde buurten spelen regelmatig in op onderwijsthema's. Welke rol kunnen de zelforganisaties (socio-culturele verenigingen van allochtonen in het Leuvense) hier spelen? Hier ligt een taak voor welzijn en voor de gemeenschappen zelf.

5. Faire diagnostiek

Zowel bij de ouders als de CLB's leeft de bezorgdheid dat taal en cultuur een te grote rol spelen bij het testen van kinderen. Het is een thema dat de CLB's al langer bezighoudt. Hoe ver staat men op dit vlak? Welke rol kan onze universiteitsstad spelen wat het onderzoek en de ontwikkeling van testen betreft ?

6. Brede school

Hulp en ondersteuning via huiswerkbegeleiding, de leefwereld van allochtone kinderen verbreden door ook het vrijetijdsmilieu dichterbij

de school te halen via samenwerking en nieuwe initiatieven, ...: het zijn oplossingen die heel nauw aansluiten bij het concept van de brede school. Maar ook hier duikt het kostenplaatje op. In welke mate kunnen scholen en verenigingen samenwerken en hiervan een win-win-operatie maken? Hoe kan je als school investeren in buitenschoolse initiatieven die men als zeer verrijkend beschouwt voor kansengroepen, maar die vaak te duur zijn en daardoor tot de maximumfactuur hebben geleid?

BRONNEN

Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I. & Van Dorselaer, Y. (2006) *Wit krijgt schrijft beter. Schoolloopbanen van allochtone jongeren in beeld.* Antwerpen, Apeldoorn: Garant.

Hirtt, N., Nicaise, I. & De Zutter, D. (2007) *De school van de ongelijkheid.* Berchem: Epo.

Ruelens, L. & Nicaise, I., (On)gelijke kansen in het Leuvense basisonderwijs. *Een aanzet tot omgevingsanalyse.* HIVA-K.U.Leuven, Leuven.

Van Robaey, B., Vranken, J., Perrin, N. & Martiniello, M. (2007) *De kleur van armoede. Armoede bij personen van buitenlandse afkomst.* Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Integratiedienst Leuven & Noord-Zuidwerking Stad Leuven. *Jaarverslag 2007*, Leuven.

www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/bijlagen0102/pisa_pers_samen.pdf.

Van den Branden, K., Openingslezing Steunpunt GOK – conferentie, www.steunpuntgok.be, 18 september 2008.

Provinciaal Integratiecentrum Vlaams-Brabant (2005), *Een kleurrijke gids van Vlaams-Brabant. Het allochtoon verenigingsleven in kaart gebracht.* Provincie Vlaams-Brabant. Acco, Leuven .

NUTTIGE LINKS

www.pratenmetelkaar.be: Pictogrammenwoordenboek

www.vlaamsbrabant.be/pric: PASTA : Provinciaal aanbod sociaal tolken voor anderstaligen

www.vlaams-brabant.be/welzijn-gezondheid/minderheden: Overzicht organisaties van allochtonen in Leuven.

www.leuven.be: Onderwijs » brede school » Leuven zoekt een eigen vorm van brede school met de klemtoon op samenwerking en het vormen van netwerken.

www.leuven.be: Onderwijs » buddy-project » Het buddy-project voorziet naschoolse begeleiding voor maatschappelijk kwetsbare jongeren.

www.leuven.be: Onderwijs » Flankerend onderwijsbeleid » Wat is flankerend onderwijsbeleid?



Kamileon schoolopbouwwerk
is een project van Riso Vlaams-
Brabant i.s.m. Stedenbeleid
Leuven

